

הדו"חות הדו־שנתיים של האגודות להזרעה מלאכותית "און" ו"השרות" – בעיות טיפוח ופוריות

בנימין לב, המחלקה לבקר – שה"מ

המקצועית, מדבר על הצורך לטפח להרכב חלב עם דגש על החלבון. אחרים מדברים על חמ"ש או שומן וחלבון.

מצביעים על כך שבמצב של מכסות חלב, כאשר פרט למגבלות כלכליות אין מגבלות בייצור בשר, צריך ללכת בכיוון בקר דו־תכליתי, חלב ובשר, ולשים יותר דגש על כושר הגדילה של הפרים ולפחות להכניס תכונה זאת שוב למבחני הפרים, שלא להזכיר את הקיצוניים המציעים לגדל בארץ סימנטל.

לכל הבעיות האלה מתווספת בעיה נוספת, שאנחנו נמצאים במצב של אינטרגנום – דהיינו מצב ביניים, שבו עברו מחברת מחשבים אחת לחברה אחרת, משיטת חישוב אחת לשנייה ובמקום ללמוד מהעבר, כאשר כבר עשו מין תרגיל כזה ונותרו שנתיים בלי מבחני פרים וכלי נתונים, כיום שוב המעבר ללא חפיפה, ואנו כיום באותו מצב בדיוק – ללא נתונים וסיכומים מקצועיים בנושא הטיפוח והפוריות!

פוריות

גם בנושא זה אין כל שיפור. אולי נהפוך הוא, ב"השרות" יש ירידה באחוז הבלתי חוזרות 60–90 יום מ־60.5 אחוז ל־56.8 אחוז בארבעת השנים האחרונות. ד"ר חיים שטורמן מקדיש מקום רב לנושא הפוריות ועומד על כך, שכבר שנים רבות המצב בנושא זה יציב ואינו משתפר. הוקמה ועדה כדי לבדוק את הסיבה לפוריות הירודה במיוחד במספר משקים. לדעתו, יש לחקור את המשמעות הכלכלית של פוריות ירודה למשק החלב. יש חילוקי דעות על עלות כל יום ריק נוסף מעל למומלץ – כאשר עדיין אין תשובה חד־משמעית, מה הרצוי מבחינה זאת, אני רק יכול להגיד בודאות, שהבדל בכ־4 יחידות אחוז, באחוז ה"בלתי חוזרות" אומר, שיש צורך ב־7% יותר הזרעות וזה ללא ספק

לקראת האסיפה הדו־שנתית המשותפת של האגודות להזרעה מלאכותית "און" ו"השרות" יצאו דו"חות על הנעשה בשתי האגודות. לא יכולתי להשתתף באירוע זה ולכן בהמשך כמה הערות בכתב.

התקדמות גנטית ומטרות הטיפוח

יסלחו לי רבותי, שאני, שלא נחשב ולא מחשיב את עצמו כמומחה לטיפוח מעורר בעיה זאת. לכן, אולי גם אני תמה, ועל כל פנים כבר מספר שנים תנובת החלב הממוצעת לפרה עומדת על מקום אחד ויש ירידה בתכולת השומן הממוצעת בחלב, כך שלמעשה בחמ"מ או חמ"ש יש ירידה בתנובה השנתית הממוצעת לפרה. לעומת זאת אנשי הטיפוח מדברים על התקדמות גנטית של בין 50 ל־70 ק"ג חלב, בממוצע לשנה. בזמנו הוסבר שההתקדמות הגנטית מוערכת כמחצית ההתקדמות הממוצעת הכללית, שחציה גורמי סביבה וחציה גורמים תורשתיים. אם אין התקדמות כללית – היכן ההתקדמות הגנטית שמדברים עליה? אנחנו טופחים לעצמנו רבות על השכם עם תוצאות "הנסיון הפולני" והנסיון של השוואת פרים מצטיינים מחו"ל לפרים שלנו. אכן, כל הכבוד!

אבל אלה היסטוריה ולא משקפים את ההתקדמות הגנטית בשנים האחרונות. למצב זה מתווספת בעיה מרכזית שניה, מטרות טיפוח הן קביעת עתיד הענף לשנים רבות ויש הרושם, שכיום אנו בלבטים קשים ולא יודעים בדיוק לאן לפנות.

משה הימן בדו"ח "און" מדבר על שינוי מטרות הטיפוח לשימת דגש חזק יותר על מבנה העטין ומבנה הגוף. דני קלי בדו"ח של "השרות", וכך גם במאמרים שונים בעתונות

מעלה את עלות ההזרעה המלאכותית, ללא קשר לנזק הנגרם במשק.

הרבעה טבעית

תלי שור בדו"ח "און" מציין, ש-30-40 משקים משפחתיים חזרו להרבעה טבעית. משקים אלה עזבו בגלל קשיי תשלום את ההזרעה המלאכותית. אני מניח שתופעה דומה קיימת גם באזור "השרות", אם כי אין התייחסות לכך בדו"ח "השרות". תופעה זאת חמורה ביותר ויש לפעול למניעתה. זוהי נסיגה מקצועית עשרות שנים לאחור, אפילו בלי התייחסות לפגיעה הטיפוחית. להפסד הצפוי בתנובת החלב באותם משקים ולקשיים שיהיו להם אם ירצו למכור עגלות לייצור חלב נדמה, שאפילו בטווח הקצר ההפסד מתמותת הוולדות הנוספת, כתוצאה מאפשרות של המלטות קשות, תגרום נזק רב יותר מעלות ההזרעה המלאכותית.

בקר לבשר

יש לברך על הרחבת ההזרעה המלאכותית בעדרי הבקר לבשר, על אף כל הבעיות שנגרמות לאגודות. במיוחד חשוב מבחן הפרים שמשמשים בהזרעה מלאכותית למהירות הגדילה של צאצאיהם וביצועים אחרים. עד עתה עיקר בירור הפרים בעדרי הבקר לבשר היה לפי מבחן עצמי ובמידה מועטה על סמך ביצועי קרובי משפחה.

סיכום

ענף הבקר לחלב בארץ הגיע להשגים מרשימים – עמידה במקום דינה נסיגה. כפי שנאמר במקרים אחרים, הענף צריך לחזור להתקדמות ולצבור שוב מומנטום וכדי להגיע להתקדמות צריך להטוות דרך ברורה. יש להקים צוות מורכב מכל אלה העוסקים בענף לגיבוש יעדי הענף: בירור מטרות הטיפוח, שיפור הפוריות ועוד, לנסח אותם במדויק ולהוציאם לפועל בהקדם האפשרי. לצערי, דוקא בכך האסיפות לא עסקו.

רמה טיפוחית

בהמשך לפירסום הדו"ח השנתי של ספר העדר וביקורת החלב, בחוברת 215 עמ' 76-77 כבר טען בנימין לב טענה חוזרת ונשנית...

"שוב אני לא מבין – כמו שלא הבנתי בזמנו כאשר הסבירו לי, שלמרות שתכולת השומן בחלב הפרות ירדה, הרמה הטיפוחית עלתה. כיום אני לא מבין זאת עם כמות החלב, כבר 3 שנים אין כמעט עליה בתנובת חלב ומדברים על עליה ברמה הגנטית של העדר. ניח שהממשק סטטי, אבל מבחינה גנטית היתה צריכה להיות תוספת של 70 או אפילו 100 ליטר חלב כל שנה! הסבירו לי, איפה החלב הזה?"

...ואף זכה לתשובה בנדון מצד עדי רז, מנהל ספר העדר:

"ברמה הטיפוחית – רמת השומן הטיפוחי נמצאת בירידה זה מספר שנים בעוד שתנובת השומן די קבועה בשנים האחרונות. בנימין צריך לדעת (ואני בטוח שהוא יודע), שתנובת החלב היא תוצאה של רמה גנטית + ממשק. הרמה הגנטית נמצאת בעליה של 70-100 ק"ג במשך השנים האחרונות, בעוד שהממשק השתנה והמגמה היא להרוויח על כל ליטר חלב במכסה יותר כסף, אפילו על חשבון הורדת התנובה."

אתה מבין את זה, ברוך?

